

XVI-та годишнина, кн. 6-7, се намират стихотворенията от този цикъл⁴. Пак през 1907 г., в същата XVI-та годишнина на *Slovanský přehled*, но кн. 5, Яворов се появява за втори път на чешки език с цикъла *Хайдушки песни* (*Hajducké písně*), отново в превод на Зд. Броман, със запазено посвещение на Гоце Делчев и с общо посвещение от страна на преводача към Владимир Шак. Затова е твърде вероятно именно Шак - познавач на тогавашната българска литература и сам изкушен от поезията - да е насочил Броман към превеждане на Яворовите стихове.

Посочените факти опровергават разпространеното в българското яворознание мнение, че "първите преводи на Яворов са на руски език - в периодичния печат, в състава на сборници и антологии и в отделни издания" (Велчев 1977, срв. също Метева 1969). Действително, първото преведено на чужд език Яворово стихотворение е на руски, през 1904 г. Но първото по-цялостно представяне на творчеството му е на чешки език и това са именно посочените преводи на Броман от 1907 г., които са отпечатани повторно през 1909 г. в Рудолфовата антология *Z bulharského Parnasu* (всъщност в тази антология Яворов е публикуван за трети път на чешки език)⁵. Така Бромановите преводи, включващи народно-интонационните *Хайдушки песни* и образци от любовната лирика на поета, запознават чешкия читател с Яворовата поезия още докато той е жив.

Общата оценка на Бромановите преводи - като имаме предвид изключителната сложност на Яворовия стих и пионерското дело на преводача - е, че смислово те са доста точни. Грешки поради неразбиране (при това твърде съмнителни, тъй като е трудно да се определи дали някои отклонения, напр. в *Хайдушки песни*, са невярна интерпретация на оригинала или съзнателно избран подход за предаване на нехарактерни за чешкия бит и за чешкия език реалии) има само в няколко случая: напр. преводачът "смесва" омонимите мóre (същ.) и море (част.) използвайки чешкото съществително *moře* (море), което довежда до "изопачаване" на смисъла: *moře s černým saňhradským vinem*, букв.

4. Благодаря на Дана Хронкова, която ми посочи този факт.

5. Следващите ранни преводи на Яворови стихотворения са през 1909 г. на сръбски (срв. Радев 1992), през 1913 г. на руски и през 1915 г. на немски език.